

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ “ΑΝΤΙΓΟΝΗ” ΣΧΟΛΙΑ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ – ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ

- **Αντιγόνη** : (< αντί + γόνος) 1) ίση με τα αρσενικά παιδιά, αντίπαις
2) η ανταμοιβή της οικογένειας
3) εκείνη που εναντιώνεται στο γένος

Στ. 1

- **αυτάδελφος** : αυτός + αδελφός (α¹ + δελφύς²)
- **κάρα** ή **κάρηνον** (=κεφαλή)
  - (καρ -, κρα- > κράνος, κρανίον, κρήνη, κάρανος (= άρχοντας, κύριος), **καραδοκῶ** (=παρατηρώ με προτεταμένο τον τράχηλο), **καράτομος** (ο καρατομημένος) **καρατόμος** (= ο αποκεφαλίζων)

Στ. 2

- **οἶδα**³ : Φειδ-, Φοιδ-, Φιδ : εἶδησις, εἰδήμων, εἶδος, ἴστωρ > ἱστορία
- **Οιδίπους** : (<οιδέω⁴+ πούς⁵), οἶδημα

Στ. 3

- **ῥῶν** : δυϊκός αριθμός της πρωσ. αντωνυμίας α' προσώπου : **νώ, ῥῶν, ῥῶν, - , νῶ** (μετ. “εμείς οι δυο)
- **τελῶ** < τέλος : (τελῶ <τελέω <τελεσ-ιω)> τέλειος, τελετή, τελεστής

Στ. 4

- **άλγεινόν** (<άλγος)
- **ἄτη** (< ἄαω = τυφλώνω) Η σύγχυση φρενών, η συσκοτίση του νου που στέλλουν οι θεοί για να οδηγήσουν τους ανθρώπους στην (αυτο)καταστροφή) **οὔτ' ἄτης ἄτερ** = ούτε απαλλαγμένο από συμφορά > ολέθριο

Στ. 5

- **αἰσχρόν** : < αἴσχος < αἶδ-χος (αἶδ -οὔμαι)
- **ἀτιμον** : < ἄ + τιμή

Στ. 6

- **ὄπωπα** :β' πρκμ του **ὄρω** : θέμ. φορα- φιδ- ὄπ-:όψη, ὄμμα (ομμάτιον > μάτι), ἀόμματος, οφθαλμός

Στ. 7

- **φασί** : γ' πλ. του ρ. φημί⁶ : φήμη, φάση. άφατος, προφήτης
- **πάνδημος πόλις** = πᾶς ὁ δήμος τῆς πόλεως (εμφαντικότερο του πᾶσα ἡ πόλις)

Στ. 8

- **θεῖναι** : απαρ. αορ. β' του ρ. τίθημι
- **στρατηγόν** : < στρατός + ἄγω (στρατός <στορέννυμι=στρώνω)

Στ. 9

- **λανθάνει** : ληθ-, λαθ- : λάθος, λάθρα, λήθη, επιλήσμων, λησμονώ

Στ. 10

- **στείχω ἢ στίχω** (> στίχος, στοιχος (=σειρά, γραμμή), στοιχάς, στοιχείον) = βαδίζω

¹ Αθροιστικό βλ. ἄ-κόλουθος, ἄ-πας, ἄ-πλοῦς, ἄ-λοχος, ἄ-κοιτις (με ψιλὴ ἢ και με δασεία)

² δελφύς,-ύος = η μήτρα της γυναίκας

³ για την κλίση του ρ. βλ. Γραμματική σελ. 236. Μέλλοντας *εἶσομαι και εἶδῶ*

⁴ πρήζομαι, γίνομαι οἰδαλέος

⁵ πούς, ποδός : πεδ- , ποδ- : πέδιλον, πεζός, τράπεζα (<*τετράπεδ-Ια)

⁶ για την κλίση του ρ. βλ. Γραμματική σελ. 234.

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ “ΑΝΤΙΓΟΝΗ” ΣΧΟΛΙΑ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ – ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ

Στ. 12

- **ΪΚΕΤΟ** : του ρ. Ϊκνέομαι-οὔμαι (συν. ἀφικνουῖμαι) : ἀφίξη, Ϊκανός, Ϊκέτης, εφ-Ϊκ-τός, προϊξ (<προ-Ϊκ-ς), (τσακ. “καούρ εκάνατε”)

Στ. 14

- **φροῦδος** : (< πρό + ὀδός πρβλ πρό + ὀρῶ > προορός > **φρουρός**)

Στ. 18

- **εὐτυχοῦσα** : < ευτυχῶ < εὐτυχῆς < εὔ + τύχη (παρασύνθετο ρήμα)
- **ἀτωμένη** : < ἄτη

Στ. 19

- **κλύω** : ακούω (> κλυτός, Περικλύμενος)
- **οὔνεκα** : < οὔ + ἔνεκα

στ. 20

- **καλχαίνω** : ἔχω το σκοτεινό χρώμα της πορφύρας (< **κάλη**⁷ : **Κάλχας** = αὐτός που σκέφτεται βαθιά, **Χαλκός**)

στ. 21

- **κασίγητος** : < κάσις⁸ + γίγνομαι βλ. γνή-σιος
- **Κρέων** : ομ. κρείων < κραίνω (= εκτελώ, ασκώ εξουσία, βασιλεύω)

στ. 22

- **ἀτιμάσας** : μτχ αορ. του ρ. ἀτιμάζω < ἀτιμός < ἀ + τιμή

στ. 23

- **Ἐτεοκλῆς** : < εἰεός⁹ + κλέος (= αὐτός που ἔχει πραγματική δύςα)

στ. 24

- **δικαία** : δίκαιος < δίκη
- **νόμω** : < νέμω (νομή, νομέυς, αδιανέμητος, Νέμεση (=απονομή θείας δικαιοσύνης)
- **χθονός** : χθών, χθονός > χθόνιος, καταχθόνιος, αυτόχθων

στ. 25

- **ἔνερθεν** : = εκ των κάτω (βλ. ὕπερθεν = εκ των ἄνω), ἔνεροι = οι κάτω

στ. 26

- **θανόντα** : μετοχή αορ. β' του θνήσκω : θαν-, θνη- : θάνατος, θνητός, ημιθανής, ἡμιθνής
- **ΠολυνεΪκούς** : ΠολυνεΪκής < πολύ + νεΪκος (διαμάχη, φιλονικία, ἔριδα)
- **νέκυν** : νεκ-ρός, νέκ-υια, neχ,-cis

στ. 28

- **κωκύω** : θρηνώ (κωκυτός = παρατεταμένος θρήνος)

στ. 29

- **ἄκλαυτος** : < ἄ- + κλαίω
- **οἰωνός** : < οἶος (=μόνος) : α) αρπακτικό πουλί
β) το πουλί που παρατηρεΪ ο μάντης (οἰωνοσκόπος)
γ) η προφητεΪα, η μαντεΪα

⁷ **Κάλχη** = το κοχύλι της πορφύρας

⁸ **κάσις**, -ιος (ὄ, ἦ) = ἀδελφός, ἦ

⁹ **ἔτεός** = ἀληθινός, γνήσιος, ἀπό την ἰδιαιρίζα : ἔτυμος (βλ. ετυμολογία), ἐξ-ετ-ἄζω

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ “ΑΝΤΙΓΟΝΗ” ΣΧΟΛΙΑ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ – ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ

στ. 30

- **θησαυρόν** : θησαυρός < τί-θη-μι
- **βορά** : < βιβρώσκω : βρώσις, βρώμη, αίμοβόρος, σαρκοβόρος

στ. 33

- **νεῖσθαι** : νέομαι (=έρχομαι, επιστρέφω, πορεύομαι) : νόσ-τος, νόσ-τιμος, ἄ-νοσ-τος, Νέσ-τωρ

στ. 36

- **δημόλευστος** : < δήμος + λέυω (λιθοβολώ) < λάας (= λίθος) : “λάας ἀναιδής”

στ. 37

- **εὐγενής** : < εὖ + γένος

στ. 39

- **ταλαῖφρον** : < τάλας¹⁰ + φρήν

στ. 40

- **προσθειμήν** : ευκτ. αορ. Β' του ρ. προστίθεμαι < προς + τίθεμαι (θη-, θε-)

στ. 41

- **ξυμπονήσεις** : συμπονέω < συν + πόνος
- **συνεργάση** : συνεργάζομαι < συν + ἔργον (φέργ-)

Στίχος

- 42**
- γνώμη : < γι-γνώ-σκ-ω : γνώση, γνωστός ...
  - κινδύνευμα : < κινδυνεύω < κίνδυνος
- 43**
- γνώμη : γι-γνώ-σκ-ω
  - κουφιεύς : μέλλοντας του ρ. κουφίζω < κοῦφος (= ελαφρύς) > ανα-κούφ-ιση
  - νοεῖς : νοέω -ῶ, νόος > νοῦς
  - σφε : ποιητικός τύπος προσ, αντων. αττ, διαλέκτου για το αρσενικό και θηλυκό γένος
Ο τύπος νιν είναι δωρικός και χρησιμοποιείται και για τα τρία γένη
- 44**
- ἀπόρρητον : < απ-αγορεύω πρκμ. ἀπείρηκα
θέμ από το ρ. λέγω : -ρη : ρητό, ἄρρητος, ῥήση, ῥήμα, ῥήτορας, ῥήτρα, διαρ-ρή-δην
- 46**
- ἀλώσομαι : μέλλ. ρ. ἀλίσκομαι, αορ. Β' ἔάλων : θεμ. φαλ- : ἄλωση, ευάλωτος
  - σχετλία : < ἔχω αρχ. απαρ. αορ. σχεθεῖν : θεμ. σεχ-, εχ-, όχ-, σχ-, σχε-, σχη- →
σχήμα, σχέση, ἔξη, καχεκτικός, χτικιό (νόσος εκτική), μειονεξία, μέτοχος, συνοχή, ανθεκτικός ...
- 47**
- εἶργειν : εἶργω > ειρκτή, κάθειρξη
- 48**
- ἀπεχθής : < ἀπό + ἔχθος (= ἔχθρα, μίσος) : εχθ-ρός, εχθαίρω, απεχθάνομαι
- 50**
- δυσκλείης : < δυσ + κλέος
- 51**
- αὐτόφωρον : αὐτός + φώρ -φωρός (= κλέφτης) : φωράω (= συλλαμβάνω), αὐτόφωρο, επαυτοφώρω
  - ἀράξας : ἀράσσω ή ἀράττω : προσάραξη
- 52**
- αὐτουργός : αὐτός + ἔργο

¹⁰ θέματα : ταλα-, τλη-, τλα- : τλήμων, τλάω-ῶ, τλαλάνίζω, τλαλίπωρος

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ “ΑΝΤΙΓΟΝΗ” ΣΧΟΛΙΑ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ – ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ

- 54 • ἀρτάνη : < ἀρτῶ (= κρεμῶ) : εξάρτηση, συνάρτηση, παράρτημα
• λωβῶμαι : < λῶβη (= κακομεταχείριση, βλάβη) : αλώβητος
• αυτοκτονῶ : < αυτοκτόνος < αυτός + κτείνω
- 56 • μόρος : < μορ-, μερ- μρ- : μοίρα (<μορ-ja), μόρσιμος, μείρομαι (<μερ-joμαι), εἰμαρμένη, βροτός (<*μβροτός, *μροτός), λατ. Mors, “μόρτες”, μέρος, μερίζω, μέρισμα
- 59 • νόμος : < νέμω
- 60 • ψῆφον : (<ψάω, ψέω = ψηλαφῶ, αγγίζω ελαφρά, τρίβω)
• μικρός λειασμένος λίθος, ψηφίδα (>ψηφιδωτό)
• λίθος που χρησιμοποιούσαν σε ψηφοφορίες
• απόφαση του δήμου ή του άρχοντα
- 66 • ξύγνοια : < ξ(σ)υγγιγνώσκω
• ἴσχειν : απαρ. εν. του αρχ. ἴσχω (άλλος τ΄υπος του “ἔχω”
• βιάζομαι : < βιά
- 67 • βεβῶσι : βεβῶτες = βεβηκότες μτχ πρκμ του ρ. βαίνω : θεμ βα-, βη-, βω- : βάση, άβατος, βήμα, βαθμός, βατός, βάδην, βήμα, διαβήτη, αμφισβητώ, βωμός ...
- 74 • πανουργήσασα : < πανουργέω < πανουῖργος < πᾶς + ἔργον
- 79 • ἀμήχανος : < α (στερ) + μηχανή
- 80 • προύχοιο : προέχομαι βλ. πρόσχημα
- 81 • χώσουσα : μτχ μέλλ. του χῶω-ῶ (= σωρεύω χῶμα) : < χοῦς < χῶος (=χῶμα) : χῶμα, προσχώσεις
- 83 • προτάρβει : προστ. ρ. προταρβέω-ῶ < πρό + τάρβος (= φόβος)
• πότημος : < πίπτω : θέμ. πετ-, ποτ-, πτ-, πτω-: πτώση, πτώμα, αδιάπτωτος
• θερμήν : θερμός < θέρω (= ζεσταίνω)
- 88 • ψυχροῖσι : < ψύχω
• ἀδειν : απρμφ. αορ. β΄ του άνδάνω, (ἦνδανον, ἀδήσω, ἔαδον, ἀδικαῶλεαδα)
- 89 • ἀσμενος, ηδύς, ηδονή
- 91 • σθένω : σθέν- : σθένος, ασθενής, σθεναρός
- 95 • δυσβουλίαν : δύσβουλος < δυσ- + βούλομαι

Στίχοι

- 278 • θεήλατος : < θεός + ελαύνω (βλ. ποδήλατον, ἵππηλατον)
- 280 • μεστῶσαι : < μεστό-ω: μεστός (γεμάτος, πλήρης)
- 282 • δαίμων : < *δα- του ρ. δαίω = μοιράζω
- 284 • εὐεργέτης : < εὖ + ἔργον

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ “ΑΝΤΙΓΟΝΗ” ΣΧΟΛΙΑ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ – ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ

- 286 • ανάθημα : < ἀνα-τίθημι
- 295 • ἄνθρωπος : ἀνήρ + ὤψ = ο ἔχων ὄψιν ἀνδρός ἢ : < ἄνω+θρώσκω = ο ἰστάμενος ὀρθίος
• ἄργυρος : < ἀργός ἢ ἀργής = λευκός
- 297 • δόμος : < δέμω = χτίζω : δωμάτιο, δομή, οἰκοδόμος, (δμῶς= δούλος σπιτιού)
- 299 • πράγματα : < πράττω
- 300 • πανουργία : < πᾶς+ ἔργον
- 301 • δυσσέβειαν : < δυσσεβής (< δυσ + σέβας)
- 302 • μισθαρῶ (-έω) : μισθαρνος < μισθός + ἄρνημα (= παίρνω για τον εαυτό μου)
- 307 • ὀφθαλμός : ὀρῶ
- 313 • λῆμμα : λαμβάνω : λαβ- ληβ-
- 314 • ἀτωμένους : ἀτῶμαι (-άομαι) < ἄτη
- 316 • ἀνιαρῶ; : ἀνιαρός < ἀνία > ἀνιῶ (-άω)
- 326 • δειλός < δέυς
- 327 • τύχη : τυγχάνω Θ. τυχ-, τευχ-
- 330 • γνώμη : γι-γνώ-σκ-ω Θ. γνο-, γνω-